

ЗАБРАНА ПОНИЖАВАЈУЋЕГ ПОСТУПАЊА И КАЖЊАВАЊА

Чланом 20 измена и допуна предлога закона је уведен нови члан 70А који забрањује понижавајуће поступање и кажњавање, а у функцији остваривања права детета на заштиту од насиља и испуњавање међународних обавеза Републике Србије да укине телесно кажњавање као воспитно средство у свим срединама у којима се дете налази. Потребно је, у складу са дефиницијом Комитета за права детета садржаном у Општем коментару број 8, прецизније одредити понашање које се сматра телесним кажњавањем, како би се избегло различито тумачење у погледу недоумица о тзв “блажим” облицима физичког кажњавања.

У том смислу је потребно иза става 1 члана 70А додати

Став 2

Телесним кажњавањем, у смислу овог закона, сматра се свака употреба физичке силе према детету ради кажњавања којом се детету наноси бол, нелагодност или страх, без обзира на њен интензитет.

Став 3

Телесно кажњавање нарочито обухвата ударање, шамарање, гурање, чупање, шутирање, омаловажавање, вређање и друге сличне радње којима се детету наноси бол. изазива страх или се дете доводи у окрутну или понижавајућу ситуацију.

Став 4

Телесно кажњавање је без изузетка понижавајуће.

УОБИЧАЈЕНО БОРАВИШТЕ УСВОЈИТЕЉА

Уобичајено боравиште није нормативно дефинисан појам у међународним конвенцијама, већ је кроз праксу међународних судова и централних органа еволуирао у концепт “центра животних интереса”. Република Србија као држава уговорница Хашке конвенције о међународном усвојењу из 1993. године овлашћена је да у оквиру имплементације конвенцијског појма уобичајеног боравишта уведе прецизније и строже критеријуме његовог утврђивања, обзиром да Конвенција не садржи његову дефиницију, већ га оставља као аутономни чињенични стандард који државе

операционализују у складу са принципом најбољег интереса детета и уз поштовање циља и сврхе Конвенције. Увођење прецизних критеријума за утврђивање уобичајеног боравишта усвојитеља не представља одступање од Хашке конвенције из 1993. године већ њену дозвољену имплементацију у оквиру националног права, обзиром да Конвенција не дефинише појам уобичајеног боравишта, па државе уговорнице задржавају дискреционо право да га прецизније одреде кроз објективне и проверљиве критеријуме, под условом да се на тај начин остварују циљеви Конвенције, а нарочито заштита најбољег интереса детета и спречавање злоупотреба у међународном усвајању.

У том смислу, појам “уобичајено боравиште усвојитеља” би могао бити дефинисан као посебан члан закона и то:

Члан 103А

У поступку међународног усвојења, уобичајено боравиште усвојитеља утврђује се на основу кумулативне оцене следећих критеријума:

- 1) стварно, физичко присуство усвојитеља на територији државе у којој се тврди да има уобичајено боравиште у трајању од најмање 12 месеци непосредно пре подношења захтева.
- 2) постојање трајног стамбеног аранжмана,
- 3) центар животних и породичних интереса у тој држави
- 4) пореска резидентност или друга званична евиденција о трајној вези са државом боравишта
- 5) континуитет професионалне и економске активности у тој држави.

Члан 103Б

Уобичајено боравиште усвојитеља не може се засновати на :

- 1) искључиво формалној пријави пребивалишта или боравишта без стварног боравка,
- 2) привременом боравку ради студија, рада на одређено време или другог ограниченог ангажмана,
- 3) боравку успостављеном ради испуњења услова за међународно усвојење,

4) боравку краћем од 12 месеци, осим уколико су сви остали критеријуми из члана 103А у потпуности и неспорно испуњени.

Члан 103В

Уобичајено боравиште доказује се нарочито:

- ✧ потврдом о пореској резидентности
- ✧ доказима о сталном становању (уговор о закупу, власнички лист, рачуни)
- ✧ доказима о запослењу или професионалној активности
- ✧ потврдом надлежног органа државе о стварном и трајном боравку.

САГЛАСНОСТ ДЕТЕТА

Предлогом закона се брише старосна граница од 10 година за изражавање мишљења детета у судским или управним поступцима у којима се одлучује о његовом праву, али наведена граница остаје за заснивање хранитељства, при чему образложење предлога измена и допуна закона не садржи образложење за такву одлуку. Због тога предложено да се у члану 116 Породичног закона бришу речи “које је навршило 10 година живота”.

БРАК

Предлог закона о изменама и допунама Породичног закона не садржи решења којима се уређује правни положај истополних заједница, иако таква потреба несумњиво постоји у савременом правном и друштвеном контексту и изостанак било каквог нормативног оквира за ове заједнице доводи до правне празнине, услед које лица која живе у стабилним заједницама живота остају без основне правне заштите — нарочито у области имовинских односа, наслеђивања, здравствене и социјалне сигурности. Такво стање није само питање законодавне политике, већ и питање правне једнакости и правне сигурности грађана.

Уставни основ за предлагање наведених измена садржан је одребама Устава Републике Србије којим се јемчи забрана дискриминације, право на поштовање приватног и породичног живота и посебна заштита породице. Устав Републике Србије дефинише брак као заједницу мушкарца и жене, али не искључује могућност законског уређења других облика заједнице живота, чиме се законодавцу оставља простор да, у складу са уставним начелима једнакости и заштите људских права уреди правни положај других заједница. Лица која живе у истополним заједницама нису у могућности да остваре основна права која произилазе из заједнице живота, нарочито у погледу имовинских односа, наслеђивања, социјалне и здравствене заштите, приступа правима из система осигурања, одлучивање у хитним медицинским стварима и тд. На тај начин, настаје правни вакуум који је несагласан са стандардима заштите људских права.

Поднетим амандманима предлаже се увођење регистрованог животног партнерства као посебног правног института којим се не задире у уставну дефиницију брака, већ се, поштујући уставна начела, попуњава постојећа правна празнина и уређује област која је у важећем праву у потпуности неуређена. Савремени европски стандарди јасно указују да истополне заједнице уживају заштиту као део породичног живота и захтевају да се обезбеди њихов правни оквир. Предложеним амандманима се лицима који живе у истополним заједницама обезбеђује минимум правне сигурности и једнакост третмана у основним животним питањима, а уједно отклања правна празнина и унапређује заштита достојанства и права грађана.

Предложено решење има упориште у међународним стандардима заштите људских права. Европска конвенција о људским правима у члану 8 јемчи право на поштовање приватног и породичног живота, док члан 14 забрањује дискриминацију у уживању права из Конвенције. У својој пракси, Европски суд за људска права је развио јасан стандард: у предмету *Oliari and Others v. Italy*¹, утврђено је да непостојање правног оквира за признање истополних заједница представља повреду члана 8 Конвенције, у предмету *Fedotova and Others v Russia*² додатно је потврђено да државе имају позитивну обавезу да обезбеде правно признање и заштиту истополних парова, а

---

¹ *Oliari and Others v. Italy*, представка број 18766/11 и 36030/11, пресуда од 21. јула 2015

² *Fedotova and Others v Russia*, представка број 40792/10, 30538/14 и 43439/14, пресуда од 17. јануара 2023

у предмету *Schalk and Kopf v. Austria*³ Суд је заузео став да истополне заједнице потпадају под појам „породичног живота“ у смислу члана 8 Конвенције. Додатно, Повеља Европске уније о основним правима у члану 7 гарантује поштовање приватног и породичног живота, док члан 21 изричито забрањује дискриминацију, укључујући и дискриминацију по основу сексуалне оријентације, а упоредноправна анализа показује да је регистровано животно партнерство афирмисан правни институт у великом броју европских држава, укључујући и оне које, попут Републике Србије, уставно дефинишу брак као заједницу мушкарца и жене. Тиме се потврђује да предложено решење није изузетак, већ део устаљене европске правне праксе.

У смислу напред наведеног, предлажемо да се у Породични закон Републике Србије уведе нова глава која ће дефинисати институт регистрованог животног партнерства.

Регистровано животно партнерство

Регистровано животно партнерство је законом уређена заједница живота два пунолетна лица истог пола, која је заснована слободном вољом и регистрована пред надлежним органом.

Регистровано животно партнерство не представља брак у смислу Устава Републике Србије и одредбе овог закона не утичу на уставну дефиницију брака као заједнице мушкарца и жене.

Регистровано животно партнерство не заснива само по себи родитељски статус. Права и обавезе у односу на дете партнера могу се уредити у складу са законом којим се уређују усвојење и родитељско право, уз примену најбољег интереса детета.

Партнерство могу регистровати лица која:

-имају навршених 18 година живота

-способна су за расуђивање

---

³ *Schalk and Kopf v. Austria*, представка број 30141/04, пресуда од 24. јуна 2010

- нису у браку и немају друго регистровано партнерство
- између којих нема законом прописаних сметњи сродства

Регистровано животно партнерство производи правна дејства у погледу:

- заједничког живота и узајамне помоћи
- имовинских односа партнера
- наследноправног положаја партнера
- пореских, социјалних и здравствених права
- права из пензијског и инвалидског осигурања
- права на одлучивање у хитним медицинским ситуацијама

На имовинске односе партнера сходно се примењују одредбе о заједничкој имовини брачних другова, ако партнери нису другачије уредили своје односе уговором.

Партнер има статус законског наследника у складу са законом којим се уређује наслеђивање, у истом наследном реду као брачни друг.

Забрањена је дискриминација лица по основу сексуалне оријентације у остваривању права из овог закона.

Регистрована животно партнерства и слични правни институти закључени у иностранству признају се у Републици Србији, ако су закључени у складу са правом државе у којој су настали.

Ако овим законом није другачије уређено, на регистровано животно партнерство сходно се примењују одредбе Породичног закона које се односе на имовинске и личне односе брачних другова, осим одредби које се односе на брак.